

Posudek bakalářské práce Kateřiny Burdové

Adaptace vlastních jmen v českoamerických periodikách na konci 19. st.

Bakalářská práce Kateřiny Burdové se zabývá zajímavým a dosud málo propracovaným tématem češtiny v zahraniční obecně a adaptace proprií speciálně. Téma považuji za vhodné zvolené pro účely bakalářské práce; je jak dostatečně nosné, tedy umožňující získat nové a přínosné poznatky, tak i dostatečně konkrétní, tedy nepřesahující svým rozsahem a náročností možnosti práce tohoto typu. Zároveň je díky svému historickému zaměření i poměrně náročné, neboť předpokládá nesnadnou a časově náročnou práci při získávání materiálu a relativně rozsáhlé odborné znalosti nutné pro jeho adekvátní zhodnocení. V ani jednom z těchto ohledů ale podle mého názoru nepřesahuje možnosti studentů bakalářského stupně studia.

Jednoznačným kladem práce je, že autorka prostudovala prameny, mnohdy špatně dostupné, a excerpovala z nich přibližně 500 dokladů toponym a antroponym. Získala tak zajímavý a podle mého názoru pro bakalářskou práci i dostatečně rozsáhlý materiál pro další analýzu. Samotná analýza materiálu i formální stránka práce ale už mnoho možností pro pochvalné hodnocení neskýtají. Práce je sice standardně členěna na kapitoly (byť někdy ne zcela logicky seřazené, např. do kapitoly 4 *Adaptace proprií v českoamerickém tisku* je zařazena podkapitola 4.2.2 *Vývoj adaptace anglického jazyka na českém území*), její text ale vykazuje řadu nedostatků jak obsahových, tak formálních. Vzhledem k jejich velkému počtu je zde nebudu vyjmenovávat všechny, ale pokusím se postihnout jejich nejdůležitější typy.

Způsob analýzy materiálu bohužel zcela neodpovídá tomu, na jakém stupni je práce předkládána. Spíše než závěrečnou práci bakalářského studia text místy připomíná středoškolskou klauzuru nebo práci nadšeného amatéra. Autorka jen velice málo využila poznatky, které získala v kurzech bohemistického studia: Nesprávně určuje pády (a to opakovaně, např. s. 31–32, 39, nejde tedy o přehlédnutí), opakovaně zaměňuje zvukovou a grafickou stránku jazyka (např. *Konsonant -j se postupně mění na vokál -y* (Hayek, Kreyčík, Lokay), s. 45), určuje pád u jednoduchého určitého slovesného tvaru *jest* (s. 19), nesprávně přiřazuje nalezené tvary ke skloňovacím typům (např. místo vzoru *stroj* u neživotných substantiv uvažuje většinou o vzoru *muž*), nezohledňuje fonetické vlastnosti jednotlivých hlásek (např. nezamýšlí se nad tím, proč „chybně“ deklinovaná slova nápadně často končí na *-s* nebo *-l*) apod. Často pouze konstatuje na první pohled nápadné jevy, aniž by se hlouběji zamyslela nad jejich příčinami; pokud tak činí, jde mnohdy o nepodložené spekulace, očekávatelné spíše u laika než u profesionála (Chili podle chili papriček, s. 40), někdy i obsahující faktické chyby (např. tvrzení, že při předpokládaném vzniku vlastního jména *Vachoska* z *Vochozka* došlo k *hláskové* změně *z>s* ukazuje, že autorka netuší nic o spodobě znělosti v češtině, s. 47). Hodnocení některých grafických jevů navíc svědčí o tom, že autorka nemá příliš ujasněnou představu o anglickém a německém pravopisu (spřežka *sch* je standardní pro zápis hlásky *š* v němčině, ne v angličtině, jak se tvrdí na některých, byť ne na všech místech práce, s. 25, 51).

Velmi zarážející je skutečnost, že ačkoli autorka předkládá historicky zaměřenou práci, vůbec v ní nepracuje s literaturou věnovanou historickému vývoji češtiny, a to ani s literaturou sekundární (slovníky a databáze věnované staré a střední češtině, Příruční slovník češtiny, historické mluvnice, dialektologické práce apod.), ani s dobovými či staršími jazykovými příručkami (Jungmannův slovník, Kottův slovník a další dobové slovníky, dobové mluvnice a školní učebnice, Brusy apod.). Důsledkem toho je jednak naprosté tápání při vysvětlování mnoha jevů grafických, hláskových i morfologických, a to i takových, které byly ve starší češtině zcela běžné (zápis hlásky *v* grafěmem *w*, tvary *Gabriele*, *Jana Husi*, *Uhřich* apod.), jednak metodologicky naprosto nevhodný postup hodnocení jednotlivých jevů

jako správných či chybných podle toho, zda se shodují či neshodují s dnešní spisovnou normou, téměř zcela bez ohledu na normu dobovou (odkazy na ni jsou sporadické a spíše náhodné, nesvědčící o soustavné snaze o takovouto komparaci). Při hodnocení grafických/hláskových jevů také autorka téměř nebere v úvahu technické možnosti dobových imigrantských tiskáren, zejména pokud jde o litery s diakritickými znaménky, a hledá tak podle mého názoru příliš často jazykové změny tam, kde jde o pouhou tiskovou chybu či nahrazování nedostatkových liter podobnými (v případě *ň*). Přinejmenším v případě grafiky by tak myslím bylo vhodné neomezovat se při analýze čistě na vlastní jména, ale všimnout si alespoň v hrubých rysech i celkové úrovně zpracování textu periodik (četnost tiskových chyb, nestandardní užívání kvantit, majuskulí apod.).

S tím souvisí i další nedostatek bakalářské práce, a tím je práce s odbornou literaturou obecně. Autorka sice v seznamu literatury cituje některé anglickojazyčné publikace, fakticky je ale v textu z valné většiny pouze zmiňuje a opírá se téměř výhradně o práce české, a z nich navíc do značné míry pouze o články a knihy Aleny Jaklové. Je nezpochybnitelné, že Alena Jaklová patří mezi badatele, kteří se danou problematikou v posledních letech nejvíce zabývali, problematické ale je, že autorka z jejích textů vychází nejen tam, kde jde specificky o češtinu amerických krajanů, ale i při obecnějších úvahách (o adaptaci vlastních jmen, o češtině na konci 19. století obecně...), tj. při pojednávání o tematické, u které by bylo třeba využít publikace danému tématu speciálně věnované, ne jen nutně výběrové a zestručněné úvodní texty Jaklové. Kromě nich autorka v teoretické části vychází především z literatury encyklopedické, opět nutně velmi stručné (je např. zarážející, že v kapitole věnované propriím obecně nejsou citovány žádné specializované práce zabývající se vlastními jmény, jen slovníkové heslo z ESČ), její znalosti tedy zůstávají jen na povrchu a neumožňují jí úspěšné hodnocení nalezených jevů. Poměrně dlouhé pasáže nepochybně založené na odborné literatuře jsou navíc často opatřeny jen velmi malým počtem bibliografických odkazů (např. v kapitole 3.2, 4.2.2), někdy navíc zcela neurčitých (např. *V tomto ohledu je nejbohatším zdrojem informací o adaptaci odborný časopis Naše řeč, s. 27*), takže není jasné, z čeho přesně autorka vycházela.

Hodnotu samotné analýzy navzájem si konkurujících podob dále snižuje fakt, že se autorka nepokouší ani o nejjednodušší kvantitativní zhodnocení (alespoň na úrovni počtu výskytů a jejich procentuálního zastoupení), používá pouze neurčité výrazy typu *zřídka, převážně, méně často* apod. Čtenář tedy nemá žádnou možnost (pomineme-li to, že si může v příložených tabulkách příslušné jevy vyhledat a spočítat sám) ověřit průkaznost autorčiných tvrzení, neboť se nedozví ani tak základní věc, jako z jakého počtu výskytů vycházejí.

V práci dále nacházíme poměrně velký počet formulačních nedostatků, od nesprávných tvarů slov (např. *takový výraz se může setkat s problémy s porozuměním, především starší lidé a lidé s nižším vzděláním s nedostatečnou znalostí angličtiny, s. 27*), přes neobratné formulace (*původní české slovo může být pod vlivem různých asociací a konotací, cizí slovo může zesilovat význam slova expresivně, s. 26*), až po v zásadě nesrozumitelné pasáže (často např. není jasné, jaký směr jazykového vlivu autorka předpokládá). Práce není zcela v pořádku ani po stylistické stránce; relativně často se v těsné blízkosti zbytečně opakují slova se stejným kořenem (*americký tvar jména je vždy psán ve tvaru s krátkým -i, s. 30*, zde jde navíc i o nepřesnost terminologickou), odborný styl narušují hovorové výrazy nebo slovní spojení, časté jsou významově neurčité nebo nevhodně použité sekundární předložky (např. *adaptaci českého jazyka za pomoci jazyka anglického a naopak, s. 8*), nevhodný slovosled z hlediska aktuálního členění větného (např. *Vzhledem k faktu, že tomuto tématu nebyl doposud věnován velký prostor, jsem se proto rozhodla adaptaci vlastních jmen blíže věnovat, s. 8*), nejasné odkazování u vět s nevyjádřeným podmětem, někdy podpořené nesprávnou shodou u 3. os. pl. (*Oba tituly obsahují abecední soupis periodik. Rozděleny jsou podle států,*

ve kterých vycházely..., s. 11) apod. Zcela ojedinělé navíc nejsou ani pravopisné chyby, jak v psaní i-y apod. (např. *Mezi bionyma spolu se zoonymi (vlastní jména zvířat) a fytonymi (názvy rostlin) patří i antroponyma*, s. 9), tak v užívání interpunkce. Zcela korektní není ani anglický abstrakt a seznam literatury. Naopak jiné formální nedostatky (typografie, formátování apod.) v práci nacházíme poměrně zřídka.

Celkově musím konstatovat, že práce Kateřiny Burdové v současné podobě nesplňuje požadavky kladené na bakalářské práce. Nedomnívám se, že by ji bylo nutné zcela odmítnout, zvolené téma a shromážděný materiál skýtají dobré možnosti pro napsání úspěšné bakalářské práce, bude však nutné zásadně přepracovat jak část teoretickou, tak praktickou, rozšířit záběr prostudované odborné literatury a zpřesnit analýzu materiálu tak, aby odpovídala základním oborovým standardům. Do té doby bohužel práci nemohu doporučit jako podklad k obhajobě.

V Praze 2. září 2015

Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.